

**ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи
В.Л. Шаран Шаран В.Л.
29 січня 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕЛІГІЄЗНАВСТВО**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.
Спеціальність 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).
Освітня програма Середня освіта (Музичне мистецтво та художня культура).
Статус дисципліни за вибором студента.
Навчально-науковий інститут музичного мистецтва.
Кафедра філософії імені професора В.Г.Скотного.
Мова навчання українська.

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни: год / кредити ЄКТС	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю	
				Аудиторні заняття					Самостійна робота		Залік	Екзамен
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	3	5	90/3	32	16	–	–	16	58	–	+	–

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробники:

В.А. Бодак Бодак В.А., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії імені професора В.Г.Скотного.

Погоджено керівником групи забезпечення освітньої програми:

С.Я. Дацюк Дацюк С.Я., директор навчально-наукового інституту музичного мистецтва, заслужений працівник культури України, професор кафедри методики музичного виховання і диригування.

Схвалено на засіданні кафедри філософії імені професора В.Г.Скотного:

Протокол № 14 від 20 грудня 20 18 р.

Завідувач кафедри *В.А. Бодак* Бодак В.А.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради історичного факультету.

Протокол № 11 від 28 грудня 20 18 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.

Протокол № 1 від 29 січня 20 19 р.

I. МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Релігієзнавство» в системі підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є необхідним елементом загальної гуманітарної освіти. Знання історії релігії, особливостей взаємодії релігії з іншими типами світогляду може бути запорукою формування свідомого критичного мислення, свободного як від догматизму і фанатизму так і від нігілізму і нічим не обмеженого скептицизму. Також, знайомство з релігієзнавчими проблемами дозволить реалізувати передбачені освітньою програмою програмні результати навчання і, зокрема, допоможе студентам налагоджувати духовну спільність, співпереживання і співпрацю з суб'єктами педагогічного процесу; розуміти значущість єдності релігії, культури і мистецтва для виховання і розвитку особистості, цінувати полікультурність світу і здатність керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

Мета навчальної дисципліни – сформувати у студентів уявлення про місце й роль релігії у культурі людства, про значення релігійної віри в житті людини; допомогти зануритися в духовний спадок національно-культурних особливостей розвитку людства.

Важливими **завданнями** навчальної дисципліни «Релігієзнавство» є:

- надбання студентами корпусу знань з історії релігії (знання хронології, періодизацій, видатних подій, біографій засновників релігій, історії поділу релігій на течії);
- формування навичок, технік аналізу причин (економічних, соціальних, культурних) якісних змін в релігійному житті на різних його етапах;
- формування вмінь відтворити внутрішню логіку релігійного світогляду, спосіб становлення і аргументацію догматики, співвідношення між догматикою і культовою практикою, особливості соціальної організації релігії, роль містичного досвіту в розвитку релігії;
- осмислення студентами ролі релігії в етнокультурному бутті українства, можливостей міжконфесійного діалогу в Україні як діалогу культур.

II. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст програми враховує, що одночасно з навчальною дисципліною «Релігієзнавство» студентам читаються курси з інших суспільно-гуманітарних дисциплін, і те що студенти вже отримали знання з базової навчальної дисципліни «Філософія».

III. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Студенти повинні:

- володіти фактичним матеріалом по історії релігії: періодизації, хронології, класифікації;
- знати і вміти відтворювати логіку і обґрунтування найбільш значимих концепцій походження, сутності, функцій релігії;

- знати основні догмати і культову практику світових релігій;
- усвідомлювати місце і роль релігії в духовному поступі людства;
- розуміти специфіку та складові релігійної культури, її культуротворчого потенціалу;
- розуміти роль та специфіку релігійного мистецтва в системі культури, його зв'язку з культово-догматичною стороною релігії, культурологічним впливом на людину й суспільство;
- налагоджувати духовну спільність, співпереживання і співпрацю з суб'єктами педагогічного процесу;
- розуміти значущість єдності релігії, культури і мистецтва для виховання і розвитку особистості;
- цінувати полікультурність світу і здатність керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання здійснюється за шкалами оцінювання: стобальною, національною і ЄКТС.

А (90 – 100) – оцінка «відмінно» – «5» (*відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; здатний відтворювати логіку і обґрунтування найбільш значимих концепцій походження, сутності, функцій релігії; здатний усвідомлювати місце і роль релігії в духовному поступі людства, розуміти специфіку та складові релігійної культури, її культуротворчий потенціал; на практиці налагоджувати духовну спільність, співпереживання і співпрацю з суб'єктами педагогічного процесу, цінувати полікультурність світу і здатність керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, діалогу і співробітництва; уміє критично осмислювати роль релігії в етнокультурному бутті українства, можливості міжконфесійного діалогу в Україні як діалогу культур; виконав усі види навчальної роботи.

В (82 – 89) – оцінка «добре» – «4» (*вище середнього рівня з кількома помилками*): отримує здобувач, який виявив глибокі знання навчального матеріалу, достатньо повно відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, проте допускає незначні неточності в їх інтерпретації; здатний відтворювати логіку і обґрунтування найбільш значимих концепцій походження, сутності, функцій релігії, проте потребує незначної підтримки для впевненості у власній відповіді; здатний усвідомлювати місце і роль релігії в духовному поступі людства, розуміти специфіку та складові релігійної культури, її культуротворчий потенціал; уміє критично осмислювати роль релігії в етнокультурному бутті українства, можливості міжконфесійного діалогу в Україні як діалогу культур; виконав усі види навчальної роботи.

С (75 – 81) – оцінка «добре» – «4» (в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок): отримує здобувач, який виявив достатні знання навчального матеріалу, відтворює програмний матеріал, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; орієнтується в логіці і обґрунтуванні найбільш значимих концепцій походження, сутності, функцій релігії, однак, допускає певні (суттєві) неточності; здатний усвідомлювати місце і роль релігії в духовному поступі людства; здатний керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, діалогу і співробітництва; критично осмислювати роль релігії в етнокультурному бутті українства; виконав усі види навчальної роботи.

Д (67 – 74) – оцінка «задовільно» – «3» (непогано, але зі значною кількістю недоліків): отримує здобувач, який виявив недостатньо міцні знання навчального матеріалу, з певними труднощами відтворює програмний матеріал, рідко звертається до матеріалів, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; не достатньо орієнтується в найбільш значимих концепціях походження, сутності, функцій релігії, допускає певні (неістотні) неточності; за сторонньої допомоги здатен осмислювати роль релігії в етнокультурному бутті українства, можливостей міжконфесійного діалогу в Україні як діалогу культур; виконав усі види навчальної роботи.

Е (60 – 66) – оцінка «достатньо» – «3» (виконання задовольняє мінімальним критеріям): отримує здобувач, який виявив слабкі знання навчального матеріалу, важко відтворює програмний матеріал, зовсім не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; слабо орієнтується в питаннях сутності і походження релігії; не розуміє тенденції функціонування релігій в сучасних умовах; виконав більшість із запропонованих видів навчальної роботи.

FX (35 – 59) – оцінка «незадовільно» – «2» (з можливістю повторного складання): виставляється здобувачеві вищої освіти, який виявив незнання значної частини навчального матеріалу, допускає істотні помилки у відповідях на запитання, не вміє застосувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, не спирається на матеріали, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; відчуває труднощі під час визначення місця і ролі релігії в духовному поступі людства; не виконав усіх видів навчальної роботи.

Г (1 – 34) – оцінка «незадовільно» – «2» (з обов'язковим повторним курсом): виставляється здобувачеві, який зовсім не володіє програмним матеріалом; не виконав усіх видів навчальної роботи.

V. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

- опитування та тестування на семінарських заняттях;
- підсумкова контрольна робота;
- співбесіда;

- залік.

VI. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Релігієзнавство як гуманітарна наука.

Релігієзнавство як наука, специфічна сфера гуманітарного знання. Предмет та об'єкт дослідження релігієзнавства. Структурні поділи релігієзнавства. Релігієзнавство і теологія. Зміна парадигм методологічного мислення в релігієзнавстві. Релігія як предмет наукового дослідження. Становлення релігієзнавства як галузі наукового знання. Релігієзнавча думка України.

Тема 2. Релігія в її сутності, структурі та функціях.

Релігія як органічна і невід'ємна складова історії людства. Місце релігії в життєдіяльності особи та суспільства. Сутність релігії. Проблеми визначення, дефініції релігії. Криза ідентичності релігії в сучасному світі. Теологічні, релігієзнавчі точки зору на походження і функції релігії. Містичний, екстатичний досвід і його значення в організації релігійної свідомості і світу релігії. Причини появи критичного відношення, негативних оцінок релігії у Європі. Гетерогенність європейської цивілізації (протилежність між Афінами і Єрусалимом) як основа критики релігійного світогляду і релігійної картини світу.

Соціальні і культурні причини секуляризації релігії в сучасному світі. Урбанізація та індустріалізація, формування антропоцентричного світогляду, моральна деградація кліру. Сучасні тенденції в розвитку релігійної свідомості.

Структура релігії. Функції релігії. Релігія і наука, особливості взаємодії на різних етапах суспільного розвитку.

Тема 3. Природа і різновиди етнічних релігій.

Загальна характеристика типології сучасних релігій. Племенні релігії. Виникнення, характерні риси, географія поширення. Сучасний стан.

Національні релігії, загальні особливості та різновиди етнічних релігій. Боги, як персоніфікація природних стихій, іманентність язичницьких богів природі. Особливості взаємодії між богами та людьми. Антропоморфізм, зооморфізм, соціоморфізм. Божественна та соціальна ієрархії. Сільськогосподарські цикли і культи богів. Міфології та пантеони богів Стародавньої Греції, Єгипту, Вавилону.

Національні релігії сучасності. Індуїзм, даосизм, конфуціанство, синтоїзм.

Іудаїзм. Історія виникнення, канонічна література. Віровчення і культ іудаїзму, основні напрямки. Іудаїзм і християнство.

Тема 4. Світові релігії. Буддизм та іслам.

Буддизм – одна із стародавніх світових релігій. Виникнення буддизму. Будда як вихідний момент віровчення буддизму.

Філософські основи буддизму, його моральні погляди. Історія розвитку буддизму. Міфологія і віровчення буддизму. Буддистський канон –Трипітака – його структура. Уявлення про організацію всесвіту і людську суб'єктивність в буддизмі. Буддизм махаяни і хінаяни. Відмінність в розумінні Будди, нирвани, сансари. Концепція трьох тіл Будди в махаяні. Символ віри буддистів – чотири благородних істини та восьмиступеневий шлях. Ступені та засоби досягнення звільнення в махаяні і хінаяні.

Буддистський культ. Географія поширення буддизму.

Історичні умови виникнення і розвитку ісламу. Мухаммед – пророк і засновник ісламу. Історія поширення ісламу. Священна книга мусульман - Коран, його структура, особливості світосприйняття, картина світу. Коран і Біблія. Сунна.

Віровчення і культ ісламу. Мусульманське право. Шаріат.

Формування двох ідейно-політичних напрямків в мусульманстві : суннізму та шіїзму. Вплив релігії на розвиток ісламського світу.

Тема 5. Християнство в його витоках та основних течіях.

Соціально – політичні та ідейні передумови виникнення християнства. Проблеми та протиріччя першоджерел християнства. Проблема історичності Христа – засновника християнської віри.

Етапи розвитку християнства. Християнство епохи вселенських соборів. Роль християнства в збереженні античної культури.

Біблія як священна книга християнства. Структура Біблії.

Основні догмати віровчення і особливості культової практики християнства.

Моральна доктрина християнства як світової релігії.

Формування християнської церкви, ієрархії, кліру. Розколи в християнстві. Причини і наслідки.

Ортодоксальне християнство: суспільна історія розділеної церкви. Східне християнство. Віхи історії Вселенського православ'я. Догматичні особливості православ'я. Православний культ. Організаційний устрій православної церкви.

Католицизм. Віровчення і культ, ієрархічна організація римо-католицької церкви. “Обновленські” спроби католицької церкви.

Відмінності в догматиці і обрядах між православними християнами та католиками. Особливості відносин між папським престолом і державами, та між православними ієрархами та можновладцями. Історія відносин між світською та духовною владами в середньовічній Європі.

Реформація її причині і наслідки. Особливості віросповідання та культу в протестантизмі. Ранній або “ класичний “ протестантизм і пізній протестантизм. Вплив протестантської ідеології на розвиток капіталістичних відносин у Європі.

Тема 6. Релігія і Церква в історії України. Історія і сьогодення конфесійної карти України.

Релігійний світогляд древніх слов'ян. Християнізація Русі – України. Княжий період християнства.

Розвиток православної церкви в Україні. Католицизм на українських землях.

Становлення греко-католицької церкви в Україні. Уроки Берестейської унії та історія УГКЦ. Сучасний стан і проблеми УГКЦ.

Виникнення, розвиток і поширення протестантизму в Україні.

Релігія і сучасність. Географія релігій в Україні, тенденції конфесійних змін. Ідея національної церкви і національної релігії.

Прогнози розвитку релігії в Україні в контексті релігійних процесів у світі.

Свобода совісті: історія і практичне втілення в Україні.

Орієнтовна тематика семінарських занять

- Релігія як духовне та соціальне явище.
- Релігія в архаїчному суспільстві.
- Родоплемінні та національні релігії. Іудаїзм.
- Буддизм.
- Християнство.
- Іслам.
- Історія Церкви в Україні.

VII. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студента з дисципліни передбачає: опрацювання теоретичного матеріалу; вміти виконувати завдання відповідно до зазначених компетенцій, що мають місце у межах кожної теми навчальної програми; підготовку до семестрового екзамену.

- Визначте зміст релігієзнавчої освіти і виховання.
- Проаналізуйте співвідношення понять релігія і культура.
- Охарактеризуйте основні моделі взаємодії держави та церкви.
- Прослідкуйте особливості сучасного релігійного життя в Україні.
- Охарактеризуйте діяльність церков України в контексті стратегії національного відродження.

VIII. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Засвоєння студентами теоретичного матеріалу з дисципліни перевіряється опитуванням та тестуванням на семінарських заняттях, контрольною роботою, співбесідою з лектором та заліком.

Співбесіда з лектором проводиться в кінці семестру за наперед оголошеним розкладом.

Семестрова підсумкова оцінка визначається як сума балів з усіх видів навчальної роботи.

Залік за талоном №2 і перед комісією проводиться в усній формі з оцінюванням за стобальною шкалою.

Розподіл 100 балів між видами робіт:

Види робіт	Кількість балів
Відповіді на семінарських заняттях	40
Контрольна робота	20
Співбесіда з лектором	40
Всього балів	100

Кількість балів, що виставляється за семінарське заняття, враховує: усне опитування студентів; вміння відповідати на контрольні запитання та здатність знаходити варіанти творчого підходу до питань.

Облік успішності за усні виступи на семінарських заняттях студентів групи ведеться за **чотирибальною** шкалою. Бали за усні відповіді обраховується за формулою: $\frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, де $K=40$, A – сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою, n – кількість цих оцінок (не менше трьох оцінок), $\frac{A}{n}$ – середня оцінка за усні виступи.

IX. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Не передбачено

X. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ОСНОВНІ

- Академічне релігієзнавство : Підручник / за редакцією проф. А. Колодного. – К. : Світ Знань, 2000. – 862с.
- Бодак В., Ткаченко О. Релігієзнавство: навчально-методичний комплекс: Навчальний посібник. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2012. – 216 с.
- Берестейський Собор 1596 року в історичній долі українства. / Українське релігієзнавство. №№ 81,82.- К.: ТОВ "НВП Інтерсервіс", 2017.- 294 с.
- Головащенко С. Історія християнства. – К.: Наукова думка, 1999. – 432с.

- Історія християнської Церкви на Україні. – К.: Альма-Матер, 1992. – 311с.
- Бодак В. Релігія і культура: взаємодія та взаємовплив : [монографія] / В.Бодак. – Київ-Дрогобич : Коло, 2005. – 305 с.
- Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер // Вебер М. Избранные произведения. – М. : Прогресс, 1990. – С. 61-344
- Виговський Л. А. Функціональність релігії: природа і вияви / Л. Виговський. — Київ-Хмельницький : б/в, 2004. – 340 с.
- Гараджа В. И. Протестантская концепция человека / В. Гараджа // Буржуазная философская антропология XX в. – М.: Наука, 1986. – С. 279-293
- Ислам: происхождение, история, современность. – М.: Наука, 1984. – 340с.
- Кочетов А. Буддизм. – М.: Наука, 1986. – 277с.
- Клеман О. Христианство и секуляризация / О. Клеман ; [пер. с фр. Г. Вдовина] // Русская мысль. – 2000, 3 августа. – № 4329. – http://rozamira.org/lib/names/k/kleman/christianity_and_secularization.htm
- Залужна А. Релігія як культурно-антропологічний феномен / А. Залужна // Християнство і проблеми сучасності. – К., 2000. – 218 с.
- Історія православної церкви в Україні / за ред. А. Колодного і П. Яроцького. – К. : Четверта хвиля, 1997. — 292 с.
- Історія релігії в Україні: У 10 т. – Т.1: Дохристиянські вірування. Прийняття християнства / за ред. Б. Лобовика. – К., 1996. – 384 с.
- Історія релігії в Україні: У 10 т. – Т.2. Українське православ'я / за ред. П. Яроцького. – К., 1997. – 376 с.
- Історія релігії в Україні: У 10 т. – Т.3. Православ'я в Україні / за ред. А.Колодного і В.Климова. – К., 1999. – 500 с.
- Історія релігії в Україні: У 10 т. – Т.4. Католицизм в Україні / за ред. П.Яроцького. – К., 2001. – 598с.
- Історія релігії в Україні: У 10 т. – Т.5. Протестантизм в Україні / за ред. П.Яроцького. – К., 2002. – 428 с.
- Історія релігії в Україні: У 10 т. – Т.10. Релігія і церква років незалежності України (за ред. А.Колодного). – К.: Коло, 2003. – 614 с.
- Історія української культури в 5-ти томах. – К.: Наукова думка, 2001-2005. – Т.1. – 1136 с.; Т.2. – 847 с.; Т.3. – 1246 с.; Т.4. – 1293 с.
- Колодний А. Феномен релігії: природа, структура, функціональність, тенденції / А.Колодний. – К. : Світ знань, 1999. — 52 с.
- Колодний А. Релігійна духовність українців: вияви, постаті, стан / А.Колодний, Л.Филипович. – Львів : Логос, 1996. – 182 с.
- Колодний А. Релігійне життя України в особах його діячів і дослідників. К.:Інтерсервіс, 2017. - 740 с.
- Майка Ю. Социальное учение Католической Церкви / Ю. Майка. – Рим – Люблин, 1994. – 438 с.

- Маринович М. Українська ідея і християнство або Коли гарцюють кольорові коні Апокаліпсису. – К.: Дух і літери, 2003. – 548 с.
- Релігієзнавство.//За ред. В.І.Лубського. – К.: “Академія”, 2000. – 408 с.
- Саган О.Н Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. – К.: Світ знань, 2004. – 912 с.
- Саган О.Н. Єдина Помісна Православна Церква в Україні: суспільний запит та необхідність конституювання.- К.: КПБА, "Світ Знань", 2016.- 40 с.
- Филипович Л.О. Етнологія релігії: теоретичні проблеми, вітчизняна традиція осмислення. – К.: Світ Знань, 2000. – 333 с.

ДОПОМІЖНІ

- Бельтинг Х. Образ и культ. История образа до эпохи искусства. – М.: Прогресс-Традиция, 2002. – 752 с.
- Іоанн Павло II. Енциклика “Віра і розум” // Віра і розум – двоє крил людського духу. Збірник матеріалів наукового колоквиуму / Ред. кол.: А.М.Колодний та ін.. – К.: Світ знань, 2001. – 255 с.
- Бубер М. Затмение Бога // Бубер М. Два образа веры. - М.: Республика, 1995.- 463 с.
- Гегель Г.В.Ф. Философия религии: В 2-х т. – Т. 1. - М.: Мысль, 1976. – 532 с.
- Іларіон, митрополит. Українська Церква: Нариси з історії Української православної церкви: У 2 т.: Т.1-2. – К.: Україна, 1993. – 284 с.
- Кимелев Ю.А. Философия религии: Систематический очерк. М.: NOTA BENE, 1998. – 432 с.
- Кирюшко М., Бойко М. Релігія і спадкоємність розвитку української культури // Культурне відродження України. – Львів, 1993. – С. 59-80.
- Колодний А. Україна в її релігійних виявах. – Львів: Сполом, 2005. – 336 с.
- Колодний А.М., Бодак В.А. Український християнський обряд. – К.: б/в, 1997. – 64 с.
- Климов В. Сучасна модель державно-церковних відносин як результат суспільних трансформацій // Українське релігієзнавство. –1999. - №12. – С. 52-63.
- Колодний А.М. Проблеми і перспективи християнства ХХІ століття //Християнство: контекст світової історії і культури. Наук. зб. конференції / Ред. кол.: А.М.Колодний П.Л.Яроцький та ін. - Київ, 2000. – 234 с.
- Недавня О. Греко-католицизм в контексті духовного самовизначення українців між християнським Сходом і Заходом. – К.: Гнозис, 2000. — 216 с.
- Писманик М.Г. и др. Религия в истории и культуре. – Пермь: Книжный мир, 1995. — 304 с.

- Релігієзнавча думка України другого тисячоліття. Колективна монографія. За науковою редакцією докторів філософських наук Валерія Климова та Анатолія Колодного.- Київ, 2013.- 439 с.
- Релігія в її складових і процесах їх осучаснення. Колективна монографія. За редакцією професора Анатолія Колодного. - Київ: Інтерсервіс, 2018. - 402 с.
- Тиллих П. Систематическое богословие. - Т.1, ч.1-3. - СПб.: Алетейя, 1998. — 493 с.
- Яннарас Х. Церковь в посткоммунистической Европе / Х. Яннарас ; [пер. с англ. Ю. А. Вестель] // Христианская мысль. Киевское Религиозно-философское общество. – 2005, № II. – С. 205–223.

ІНТЕРНЕТ РЕСУРСИ

- <http://uars.info/> – Сайт відділення Релігієзнавства НАН України “Українське релігієзнавство”.
- <http://www.religion.in.ua/about.html> - Незалежний інтернет-ресурс “Релігія в Україні”.
- <http://risu.org.ua/> - Релігійно-інформаційна служба України.
- www.ehu-international.org/—Центр досліджень Європейського гуманітарного університету.
- www.lib.com.ua/— Електронна бібліотека (Україна).
- <http://filosof.historic.ru/> – Електронна бібліотека з філософії.